

วิกฤตเศรษฐกิจไทย :

คำอธิบายสถานการณ์ปัญหา

* ดร.ฉวีวรรณ สายบัว

วิกฤตการณ์เศรษฐกิจไทย ซึ่งเริ่มปรากฏปัญหาให้เห็นชัดเจนและชัดเจนมากขึ้นตามลำดับ ดังที่มีการกล่าวกันเริ่มแสดงอาการให้เห็นมาตั้งแต่ปลายปี ๒๕๓๙ ต่อกันมาตลอดอายุรัฐบาลพลเอกชวลิตฯ ทำให้ในที่สุดรัฐบาลต้องขอความช่วยเหลือและเข้าโปรแกรมการรับความช่วยเหลือจากไอเอ็มเอฟ (สิงหาคม ๒๕๔๐)

พร้อมกันไปนั้นก็มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีและปรับปรุงทีมเศรษฐกิจของรัฐบาลกันหลาย ๆ ครั้ง โดยมีการนำเอาคนข้างนอกที่ไม่ใช่ข้าราชการเมืองทั้งที่เป็นนักวิชาการและนักธุรกิจมืออาชีพ ซึ่งเข้าใจกันว่าต่างเป็นคนดี

คนเก่ง เป็นผู้ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีของคนทั่วไป คนแล้วคนเล่าเข้ามาและออกไปสลับกันไป

การมีนโยบายและมาตรการการแก้ไขปัญหาที่ออกมามากมายของรัฐบาล การเผชิญ รับมือ แก้ไขปัญหา และปรับเปลี่ยนตัวเองของผู้ประกอบการธุรกิจและอุตสาหกรรมในประเทศและของประชาชนไทยที่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นกันอย่างหนักโดยฉับพลัน

ความพยายามทั้งหลายทั้งปวงที่ได้กระทำกันไปแล้ว ดูเหมือนว่าจะไม่ได้ช่วยแก้ไขสถานการณ์ปัญหาอะไร

* อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : Ph.D.(Economics) University of Leeds, England.

ให้ดีขึ้นได้ หรือแม้เพียงแต่หยุดยั้งปัญหาให้คงที่ไว้ สถานการณ์ปัญหาจึงดูเหมือนจะยังวิกฤตมากขึ้น เสมือนทรุดลงจากเดิมต่อไปอีก

ซ้ำร้ายไปกว่านั้น ยังไม่เห็นว่าจะมีอะไร ใครคนใด หรือมีหนทางใดที่จะทำอะไรให้ดีขึ้นพอให้ความหวังอะไรกันจริงๆ ขึ้นได้บ้าง ภาวะว่างเปล่า (vacuum) นี้จึงสร้างความหวาดกลัว ความไม่แน่ใจ ความรู้สึกขาดความมั่นคงอย่างมากในการดำเนินชีวิตทั้งชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานของประชาชนทุกกลุ่มทุกเหล่า

ในที่สุดเกิดกระแสแรงกดดันทำให้รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธไม่อาจอยู่บริหารประเทศต่อไปได้ ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งเพื่อเปิดโอกาสให้มีการสรรหานายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ขึ้นมารับผิดชอบการบริหารและแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศตามคำเรียกร้องของประชาชน

นายชวน หลีกภัย จึงได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง พร้อมการเข้ามาของทีมเศรษฐกิจจากพรรคประชาธิปัตย์ (พฤศจิกายน ๒๕๔๐) ที่ได้รับการมองว่าเป็นทีมเศรษฐกิจที่ดีกว่า เก่งกว่าทีมอื่นที่เคยมีกันมาเป็นเรื่องที่ต้องติดตามดูกันต่อไปว่า รัฐบาลนายชวน และทีมเศรษฐกิจของรัฐบาลนี้ จะทำอะไรให้ดีขึ้นได้จริงหรือไม่

อย่างไรก็ตาม บทความนี้มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่จะได้กลับมาพิจารณาบทวนใหม่ทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อที่จะได้อธิบายถึงสภาพการณ์ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจไทยที่เราไม่เคยมีประสบการณ์ผ่านพบกันอย่างหนักหน่วงขนาดนี้กันมาก่อน หวังว่าน่าจะเป็นประโยชน์กับการเผชิญปัญหา

รับมือกับปัญหา วางใจได้กับปัญหา หาทงออกให้กับปัญหา และสามารถฟันฝ่ารอดพ้นวิกฤตการณ์ที่เราเผชิญกันอยู่ในวันนี้ไปได้ในที่สุดไม่ว่าจะเร็วหรือช้า

๑. อาการและขนาดอาการปัญหาที่ปรากฏ

๑.๑ การขาดดุลภายใน (Internal Disequilibrium)

(๑) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่เคยอยู่ในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องกันมาเป็นสิบ ๆ ปี โดยในช่วงเวลานั้นบางปีอัตราการขยายตัวสูงถึงกว่าร้อยละ ๑๐ หรือโดยเฉลี่ยก็ยังสูงถึงร้อยละ ๘ ต่อปี (เทียบกับตัวเลขนี้ของประเทศพัฒนาแล้วซึ่งจะเพียงประมาณร้อยละ ๒-๓ ต่อปีเท่านั้น) ประเทศไทยจึงถูกยกมากล่าวอ้างถึงจากประเทศต่าง ๆ ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุดของโลก และได้รับการคาดหวังกันต่อไปว่าจะกลายเป็นหนึ่งในประเทศนิคมหรือเป็นเสือตัวที่ห้าของเอเชีย

บรรดาผู้คนในชนชั้นผู้นำของสังคมไทยเอง (อาฆมายถึงรัฐบาลไทย ข้าราชการระดับสูง นักวิชาการ ปัญญาชน นักการเมือง นักธุรกิจ) ก็ต่างเห็นกันว่าประเทศไทยจะต้องเป็นประเทศผู้นำ เป็นประเทศศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์กลางการเงิน ศูนย์กลางการท่องเที่ยว ศูนย์กลางการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นต้น

อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงอย่างต่อเนื่องดังกล่าว ได้เริ่มสื่ออาการแสดงให้เห็นชัดเจนว่าตกต่ำลงไปมาจากตัวเลขที่ประมาณการกันเอาไว้โดยสถาบันต่าง

ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ดังกล่าวมาการนี้เริ่มมาตั้งแต่ปลายปี ๒๕๓๙ เป็นต้นมา มาในวันนี้จึงเริ่มมีการประมาณการกันออกมาใหม่ว่าเมื่อสิ้นสุตปี ๒๕๔๐ คงน่าจะเหลือเพียงร้อยละ ๑-๒

ยิ่งกว่านั้นยังเห็นกันว่า อาการวิกฤตเศรษฐกิจปีนี้เป็นเพียงการเผาลอก ปีหน้าจึงจะเผาจริง และได้มีการคาดการณ์กันออกมาแล้วว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในปี ๒๕๔๑ นอกจากไม่ขยายตัวเพิ่มขึ้นแล้ว แต่จะยังกลับมาติดลบเป็นประมาระหว่างร้อยละ ๑-๑๕ ภาพวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศต่อไปในปีข้างหน้าที่มีมองเห็นได้ น่าจะยังหนักหนาสาหัสมากขึ้น เป็นไปได้ที่อาจจะเกินกว่าที่คาดคิดกัน

(๒) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ชี้วัดโดยอัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศ (gross domestic products) ที่ตกต่ำลง (% GDP/ปี) อธิบายได้ว่าเป็นผลจากการใช้จ่ายในการลงทุน (Investment Spendings) ลดลง โดยเฉพาะการใช้จ่ายในการลงทุนเอกชนลดลง

การใช้จ่ายในการลงทุนผลิตสินค้าและบริการเอกชนต่างๆ (Private goods and services) ลดลงปรากฏออกมาเป็นข่าวให้เห็นผ่านทางสื่อต่างๆ ละลอกแล้วละลอกเล่าตามลำดับกันมา ไม่ว่าจะเป็นการลดลงของการขยายตัวของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเคยเติบโตในอัตราสูงมากในช่วงหลายปีติดต่อกันมา มีเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในธุรกิจนี้เป็นจำนวนมหาศาลเป็นแสนๆ ล้านบาท เพราะมีคนหลังไหลกันเข้ามาทำธุรกิจนี้กันมากและผลิตตามกัน

ออกมาจนมีสินค้าล้นตลาด (over supply) การลงทุนในธุรกิจต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจก่อสร้างและการผลิตปูนซีเมนต์ต่างก็หืดตัวตามมา

การท่องเที่ยวและธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศอันดับหนึ่งของไทยที่เคยรุ่งเรืองมาโดยตลอดก็ตกต่ำติดต่อกันมาหลายปีแล้ว เมื่อต้องมาเจอสถานเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศตกต่ำลงไปอีก ก็ยิ่งได้รับผลกระทบหนักขึ้นไปอีก ทำให้ธุรกิจตกต่ำสาหัสยิ่งขึ้น

อุตสาหกรรมที่เคยเป็นดาวรุ่งไม่ว่าจะเป็นสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์หนัง รองเท้า อัญมณีและเครื่องประดับ สินค้าเกษตร (อาเจยกวนข้าว) รวมทั้งผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ถูกคาดหวังว่าจะเป็นอุตสาหกรรมความหวังใหม่ ไม่ว่าจะเป็นอิเล็กทรอนิกส์ ปีโตรเคมี รถยนต์ และการลงทุนผลิตสินค้าสำคัญอื่นๆ ล้วนตกต่ำลงจากเดิมอย่างมากมาย

ที่ยังคงจะตือยบ้างก็คงจะเป็นเพียงการลงทุนผลิตสินค้าประเภทอาหารและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอื่น ซึ่งไม่ว่าคนเราจะมีรายได้หรือไม่ มีรายได้มากขึ้นหรือมีรายได้ลดลงสักเท่าไรก็ยังคงจะต้องบริโภคเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ธุรกิจนอกนั้นแล้วล้วนต่างตกต่ำลงไปจากเดิมเอามาก ๆ

(๓) การลงทุนในการผลิตสินค้าและบริการเอกชนต่างๆ ที่ต่างล้วนลดลง ตกต่ำลงจากช่วงเวลาหลายๆ ปีที่ผ่านมา กำลังการผลิตจึงไม่ได้ถูกใช้อย่างเต็มที่ที่ต้องทิ้งเปล่าเอาไว้ (idle capacity) เพราะลดการผลิต

หยุดการผลิตชั่วคราว เลื่อนขยายการลงทุนออกไป หรือมี
ธุรกิจจำนวนมากต้องปิดตัวเองลงชั่วคราว หรือเลิก
กิจการไป

การใช้จ่ายในการลงทุนผลิตสินค้าและบริการ
เอกชนต่าง ๆ ที่ลดลง อาการที่ปรากฏออกมาให้เห็น
กล่าวได้ว่าส่วนใหญ่มาจากต้นทุนทุกอย่างที่แพงเกินไปจน
เกินกว่าจะมองหากการลงทุนผลิตอะไรที่จะทำให้มีกำไรได้
นอกจากนั้นก็มาจากภาวะตลาดทั้งตลาดในประเทศและ
นอกประเทศโดยทั่วไปไม่ดี มีการใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าและ
บริการต่างๆ น้อยกว่าปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ หรือขายได้
แต่ได้ราคาไม่คุ้มเพราะต้นทุนการผลิตสูงเกินไป (แม้ว่า
ราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปจะสูงขึ้น) หรือขายได้แต่ไม่
ได้เงินเพราะลูกค้าคงชำระหนี้กันมาก

ทำให้รายได้หรือกำไรของผู้ประกอบการตกต่ำหรือ
เผชิญกับการขาดทุน เกิดสภาพเชັคเด็ง หนี้เสีย หนี้สูญ
การขาดสภาพคล่องเกิดขึ้นไปทั่ว ทำให้บรรดาธนาคาร
พาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ ที่ปล่อยกู้ต่างประสบ
ปัญหาเงินกู้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (non-performing
loans) ในสัดส่วนที่สูงขึ้นมาก ตัวเลขที่ประมาณกันออก
มาทั้งระบบจะสูงถึง ๑.๒ ล้านล้านบาท หรือประมาณกว่า
ร้อยละ ๓๐ ของ GDP (มากกว่าเมื่อเทียบกับเม็กซิโก
ตอนเกิดวิกฤตการณ์การเงินซึ่งเป็นร้อยละ ๑๘ ของ
GDP) และมีปัญหาการขาดสภาพคล่อง (Liquidity)
ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ใช้เงินกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและ
พัฒนาสถาบันการเงินไทยเข้าไปช่วย แต่ก็ไม่มีอะไรดีขึ้น
(ทราบกันภายหลังว่าใช้เงินไปเพื่อการนี้บ้างกรณีปีชงปี ๕

-๖ แสนล้านบาท)

ทำให้ต่อมามีสถาบันการเงิน ๕๘ แห่งต้องถูกสั่ง
ปิดการดำเนินกิจการเอาไว้ กระทบต่อความมั่นคงและ
ความน่าเชื่อถือของระบบสถาบันการเงินไทย สถาบันการ
เงินไทยจึงถูกลดอันดับความน่าเชื่อถือลดต่ำลงเรื่อยๆ การ
คืนตระหนกถอนเงินฝากออกไปของประชาชนและการไหล
ออกของเงินทุนต่างประเทศ จนถึงเวลานี้เงินทุนยังไหล
ออกทุกเดือนๆ ละ ๕-๗ พันล้านเหรียญ

เมื่อธุรกิจต่างประสบปัญหารายได้ตกต่ำ กำไร
ตกต่ำหรือขาดทุน ทำให้ต้องลดการลงทุน ลดการผลิต ปิด
กิจการตามมาด้วยการลดการจ้างงาน ปลดคนงานมากขึ้น
หรือการลดค่าจ้างและเงินเดือน คนทั่วไปต่างมีรายได้
ตกต่ำลง การบริโภคและเงินออมถูกกระทบตามมา

เมื่อประชาชนทุกกลุ่มทุกเหล่าต่างมีรายได้ตกต่ำ
ลงจากเดิมมาก ปัญหารายได้ตกต่ำของประชาชนจึงส่งผล
เป็นปัญหารัฐบาลตามมา ทำให้มีรายได้จากการเก็บภาษี
ลดลง (ขณะที่รายจ่ายอาจจะเท่าเดิม หรือมีรายจ่ายเพิ่ม
ขึ้นเพราะต้องใช้จ่ายเงินเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ช่วยตน
เองไม่ได้มากขึ้น) ปัญหาดังกล่าวของประชาชนและของ
รัฐบาลก็จะกลายเป็นปัญหาของประเทศ (การมีรายได้เงิน
ตราต่างประเทศตกต่ำลง)

เมื่อรายได้ตกต่ำก็ต้องตัดทอนการใช้จ่ายให้พอ
เพียงกับรายได้ที่ทำได้ ถ้าไม่ยอมลดมาตรฐานการดำรง
ชีวิตลง ก็อาจจะทำได้โดยเอาเงินออม (ถ้ามี) ออกมาใช้
หรือกู้ยืมคนอื่นมาใช้ (ถ้ายังมีใครยืมดีให้กู้) จะเห็นได้ว่า
ประชาชนที่มีฐานะและขีดความสามารถทางเศรษฐกิจแตก

ต่างกัน จะได้รับความเดือดร้อนและมีทางออกแตกต่างกัน ผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุดก็คงหนีไม่พ้นประชาชนผู้ยากไร้ในชนบทและในเมืองคลองจั่นชนชั้นกลางที่กำลังชีวิตอยู่ด้วยเงินเดือนแต่ละเดือนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

๑.๒ การขาดดุลภายนอก (External Disequilibrium)

(๑) ภาวะการขาดดุลภายนอกที่สะสมเพิ่มพูนมากขึ้น จากดุลการค้าขาดดุล (deficit balance of trade) มาโดยตลอด แม้เราจะเคยขึ้นชมและเฉลิมฉลองกันมาแล้วกับตัวเลขมูลค่าส่งออกของประเทศเมื่อถึงหลักล้านล้านบาท บัญชีเดินสะพัดที่เคยขาดดุล (current account deficit) ในสัดส่วนที่ยังไม่น่าห่วงนัก เป็นต้นว่าไม่เกินร้อยละ ๕ ของ GDP ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ เป็นต้น มากกลับมีสัดส่วนการขาดดุลที่สูงมากขึ้นถึงกว่าร้อยละ ๗-๘ ของ GDP ซึ่งอันตรายและน่าห่วง (เป็นสัดส่วนใกล้เคียงเม็กซิโกตอนเมื่อเกิดวิกฤติการเงิน)

ดุลการชำระเงิน (balance of payment) ซึ่งเคยเกินดุลมาโดยตลอด แม้ว่าดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัดจะขาดดุล แต่ก็มีเงินตราต่างประเทศไหลเข้ามาจากทางอื่น เริ่มมีการขาดดุลบัญชีดุลการชำระเงินและขาดดุลมากขึ้น ซึ่งหมายความว่าเรามีรายจ่ายเป็นเงินตราต่างประเทศมากกว่ารายรับเงินตราต่างประเทศ

การมีปัญหาลูกค้าว่างการค้า (Trade gap) หรือมีปัญหาลูกค้าว่างเงินตราต่างประเทศ (Foreign exchange gap) เป็นเหตุของการไหลเข้ามาได้ของเงินทุน

จากต่างประเทศหรือเงินออมจากต่างประเทศ (ผ่านการลงทุนโดยตรง การลงทุนโดยอ้อมจากต่างประเทศ เงินช่วยเหลือให้เปล่า และเงินกู้ยืมจากต่างประเทศทั้งโดยภาครัฐและเอกชน) และนี่เองที่เป็นที่มาของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศโดยพึ่งพาอาศัยเงินออมต่างประเทศ หรือทรัพยากรต่างประเทศ (Development with the Aid of Foreign Resources) ของประเทศไทยมาโดยตลอด โดยการพึ่งพานี้ยังไม่มีที่ท่าว่าจะลดน้อยลงแต่ประการใด

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศในสัดส่วนที่สูงมากดังกล่าว ทำให้เกิดการคาดการณ์ของบรรดานักเก็งกำไรโดยเฉพาะนักเก็งกำไรต่างประเทศว่า ไทยจะต้องลดค่าเงินบาท (devaluation) อย่างแน่นอน เพราะประเทศไม่อาจปล่อยให้ขาดดุลอย่างกว้างขวางได้มาก จะกระทบทำให้ทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง (ทุนสำรองจำเป็นต้องมีไว้เพื่อการชำระหนี้รายการแลกเปลี่ยนทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศและเพื่อความมั่นคงของค่าเงินบาทที่ออกมาหมุนเวียนให้ใช้กันในระบบเศรษฐกิจ) และจะส่งผลกระทบต่อค่าเงินบาทตามมา ค่าเงินบาทถูกมองว่าสูงเกินจริง (over value)

ในตอนแรกธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ยอมใช้เครื่องมือการลดค่าเงินบาท เพื่อปรับการขาดดุลภายนอก เพราะคอนันั้นเรายังยึดระบบบิรวรรตเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange System) เป็นระบบตะกร้า (Basket System of Currency) หรือเป็นระบบผูกติดกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ (เพราะใน

ตะกร้าเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐฯ มากที่สุด) กำหนดค่าเงินบาทคงที่อยู่ในช่วง ๒๕-๒๖ บาท/ดอลลาร์ เพื่อต่อสู้กับการทศค่าเงินบาทของนักเก็งกำไรต่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ใช้ทุนสำรองที่มีอยู่ไปอุมซื้อเงินบาทเอาไว้ (มาตรการกันภายหลังว่าใช้เงินไปเพื่อการนี้ประมาณ ๗-๘ แสนล้านบาท)

นอกจากนั้น เมื่อเกิดปัญหาการขาดดุลภายนอก เราแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้นโยบายการคลัง โดยลดการใช้จ่ายภายในประเทศผ่านทางมาตรการปริมาณเงินดิ่งตัว เพื่อทำให้อัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้เงินแพงขึ้น ทำให้มีเงินหายไป ส่งผลกระทบให้การใช้จ่ายรวมของประเทศทั้งการใช้จ่ายในการบริโภค การใช้จ่ายในการลงทุนและการใช้จ่ายของรัฐบาลลดลง

แต่ในที่สุดก็ไม่สามารถอุมค่าเงินบาทไม่ให้ตกต่ำลงไปอีกได้ (เพราะขัดกับความเป็นจริง) รัฐบาลพลเอกชวลิตและธนาคารแห่งประเทศไทย จึงได้ประกาศเปลี่ยนระบบบริหารเงินตราของประเทศ จากระบบตะกร้า (ตามที่เรียกกัน) สู่ระบบการลอยตัวค่าเงินบาท (Managed Float) เมื่อ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ส่งผลให้ค่าเงินบาทที่เคยอยู่ในอัตรา ๒๕-๒๖ บาท/ดอลลาร์ลดลง จนถึงวันนี้ค่าเงินบาทยังผันผวนและอยู่ในระดับประมาณ ๔๐ บาท/ดอลลาร์

การลอยตัวค่าเงินบาทเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเงินตราสกุลต่างประเทศ โดยให้ค่าเงินบาทเป็นไปตามกลไกตลาด คือ โดยแรงซื้อ (demand for foreign exchange) และแรงขายเงินตราต่างประเทศ (supply

of foreign exchange) ซึ่งทำให้ค่าเงินบาทลดลงไปจากเดิมแล้วกว่าร้อยละ ๕๐

เมื่อเงินบาทลดลง ทำให้ราคาสินค้าส่งออกของไทยถูกลงในสายตาผู้ซื้อต่างประเทศ หรือผู้ถือเงินตราต่างประเทศ จึงมีการคาดหวังว่าจะทำให้มูลค่าการส่งออกที่ตกต่ำลงมาก (จากที่เคยขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๒๐ แทบจะไม่ขยายตัวเลยในปีนี้) ดีขึ้น ปรากฏว่าภาวะการส่งออกที่ย่ำแย่ยังไม่มื่ออะไรดีขึ้นนักตามที่คาดหวังกันเอาไว้

ขณะที่การลดลงของค่าเงินบาททำให้ราคาสินค้านำเข้าสูงขึ้นมาก ตามโครงสร้างสินค้านำเข้าในปัจจุบันมากกว่าร้อยละ ๗๐ เป็นการนำเข้าสินค้าเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ภายในประเทศไม่ว่าจะเป็นสินค้าทุน เทคโนโลยี สินค้าวัตถุดิบ และน้ำมันและเชื้อเพลิงต่าง ๆ ที่เหลือก็เป็นการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคและอื่น ๆ ทำให้ต้นทุนการนำเข้าสินค้าสูงขึ้นมาก ต้นทุนการประกอบกิจการธุรกิจต่างๆ จึงสูงขึ้นมาก (จากที่สูงมากอยู่แล้ว)

ตามมาด้วยการสูงขึ้นของระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไป ภาวะเงินเฟ้อจึงสูงกว่าอัตราที่ทางการพยายามจะรักษาเอาไว้ เป็นอัตราเงินเฟ้อเลข ๒ หลัก (two-digit inflation) ไปแล้ว ทำให้ประชาชนทั่วไปต้องประสบกับภาวะความเดือดร้อนหนักยิ่งขึ้น จากที่รายได้ตกต่ำลงแล้วชาวของก็แพงมากอยู่แล้ว นอกจากนั้นก็ไปเพิ่มให้ต้นทุนการกู้ยืมและเงินกู้ยืมจากต่างประเทศสูงขึ้นอีก

ไทยมีหนี้สินต่างประเทศมากถึง ๙๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์

เหรียญ (ประมาณร้อยละ ๕๐-๖๐ ของ GDP) โดยเป็นเงินกู่ภาคเอกชนร้อยละ ๘๐ (๗๒,๐๐๐ ล้านเหรียญ) ในจำนวนนี้กว่าครึ่งกู่เข้ามาโดยสถาบันการเงินและเป็นเงินกู่ภาครัฐบาลร้อยละ ๒๐ (๑๘,๐๐๐ ล้านเหรียญ) และในจำนวนเงินกู่ต่างประเทศทั้งหมดมากกว่าครึ่งเป็นเงินกู่ระยะสั้น (ซึ่งต้องชำระภายในเวลา ๑ ปี) ค่าเงินบาทที่ลดลงทำให้หนี้สินต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ผู้ประกอบการที่ต้องชำระค่าซื้อขายสินค้าและเงินกู่เป็นเงินตราต่างประเทศ ต่างประสบภาวะการขาดทุนกันมากมายถวนหน้า แม้อาจจะมิได้ประโยชน์ ผู้ใดกำไรอยู่บ้าง คือผู้ที่มิเงินดอลลาร์อยู่ในมือหรือคนสะสมเงินดอลลาร์เอาไว้

(๒) ภาวะทุนสำรองระหว่างประเทศที่ลดลงไปมาก จากเดิมที่เคยมีสำรองไว้ในสัดส่วนที่สูงเป็นต้นว่า ในปริมาณที่สามารถนำเข้าได้ ๖ เดือน หรือโดยเฉลี่ยอย่างน้อยก็มีระดับสามารถนำเข้าได้ ๓-๔ เดือน ถึงตอนนี้เหลือเพียงนำเข้าได้ ๑-๒ เดือนเท่านั้น (เหตุจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น)

ขณะที่ใกล้ถึงเวลาที่จะต้องชำระหนี้สินต่างประเทศระยะสั้นเป็นจำนวนมาก เงินที่เคยไหลเข้ามา (ลงทุน ชื้อหุ้น ชื้อที่ดิน ชื้อสินค้าและบริการ เพราะทุกอย่างในประเทศไทยถูกหมด) ก็มีแต่ไหลออกไม่มีเงินไหลเข้า เพราะการขาดดุล เพราะเศรษฐกิจไทยที่ตกต่ำลง การหาแหล่งเงินกู่ได้ยากขึ้น และต้นทุนการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศสูงขึ้นจากการถูกลดอันดับความน่าเชื่อถือลงตามลำดับ

ปริมาณเงินตราต่างประเทศที่มีน้อยลงไปมาก

ขณะที่ปริมาณความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศมีมาก ทำให้เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องกันขึ้นทั่วประเทศ (ต่างจากช่วงเวลาเศรษฐกิจฟองสบู่ที่ผ่านมาซึ่งมีการขายเงินมาก จากการมีสินทรัพย์ต่างประเทศเข้ามามากการมีงบประมาณการใช้จ่ายขาดดุลของรัฐบาลและการขยายสินเชื่อเพิ่มขึ้นทุกปีเฉลี่ยถึงร้อยละ ๒๐-๓๐ ของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินกระทำได้ก็โดยการอนุมัติของธนาคารแห่งประเทศไทย)

นอกจากนั้น สภาพปัญหาการค้างชำระหนี้ มีเช็ดเค้ง หนี้เสีย หนี้สูญเกิดขึ้นขึ้นเคลื่อนประเทศ รวมทั้งการขาดความมั่นคงและน่าเชื่อถือของระบบสถาบันการเงินไทย สิ่งต่าง ๆ ที่ประดังกันเข้ามาล้วนเลวร้ายลงไปหมด ทำให้ในที่สุดรัฐบาลพลเอกชวลิต (โดยกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย) ต้องขอความช่วยเหลือและเข้าโปรแกรมรับความช่วยเหลือจากไอเอ็มเอฟ (สิงหาคม ๒๕๔๐) ดังกล่าวมา โดยได้รับความช่วยเหลือเงินกู่จากประเทศต่างๆ ผ่านทางไอเอ็มเอฟ จำนวน ๑๗,๒๐๐ ล้านเหรียญ

การเข้าโปรแกรมไอเอ็มเอฟ ทำให้รัฐบาลไทยมีเงื่อนไขที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เป็นเหตุให้รัฐบาลไทยมีนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวออกมาอีกมากมาย เป็นต้นว่าการเพิ่มเวดจาก ๗% เป็น ๑๐%การตัดงบประมาณการใช้จ่ายของรัฐบาลลงอีก การมีมาตรการเบ็ดเสร็จออกมาในการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน การพยายามหารายได้เพื่อมาปิดทึบบงบประมาณให้พอจากภาษีประเภทต่างๆ โดยเฉพาะภาษีสรรพสามิต ยัง

สนใจที่จะเก็บค่าธรรมเนียมน้ำมัน และการปรับราคา
สาธารณูปโภคขึ้นทุกอย่าง

นอกจากข้างต้นแล้วยังคงอัตราดอกเบี้ยสูงเพื่อ
ลดการใช้จ่ายรวม การพยายามควบคุมเงินเฟ้อ (ให้อยู่ใน
อัตรา ๗-๘%) และการรักษาการขาดดุลภายนอกให้อยู่ใน
ระดับที่บริหารและจัดการได้ (จะพยายามลดการขาดดุล
บัญชีเดินสะพัดให้ลดลงเหลือเป็นร้อยละ ๕ ในระยะแรก
และเป็นร้อยละ ๓ ของ GDP ระยะต่อมา)

ดังนั้น ผลกระทบซึ่งมีหันตทัศน์มากอยู่แล้วจาก
ภาวะการตกต่ำลงหรือเสื่อมทรุดลงของเศรษฐกิจโดยรวม
ของประเทศ นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่
ออกมาแก้ไขปัญหาดังข้างต้นก็ยิ่งส่งผลกระทบยิ่งขึ้นต่อไป
อีก ทำให้สภาพเงินใจต้นทุนการประกอบการต่าง ๆ ซึ่ง
สูงอยู่แล้วสูงยิ่งขึ้นไปอีก และแน่นอนย่อมส่งผลตามมา
ให้ราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปถีบตัวสูงขึ้นต่อไปอย่าง
ไม่หยุด

ขณะที่รายได้และอำนาจซื้อของประชาชนที่ต่างลด
ลงไปมากอยู่แล้ว ได้รับความเดือดร้อนยิ่งขึ้นหนักไปอีก
ต้องตัดทอนการใช้จ่ายที่เหลืออยู่แล้วลงไปอีก การใ้
จ่ายที่ลดลงของประชาชนกระทบยอดขาย รายได้ และ
กำไรของธุรกิจ และจะกระทบต่อการลงทุนและการผลิต
ตามมา และในที่สุดกระทบต่อรายได้และการจ้างงานของ
ประชาชนและของประเทศโดยรวม ประชาชนไทยนอกจาก
คนที่ยากจนอยู่แล้วกลายเป็นคนยากจนเฉียบพลันไปทั่ว
หน้าและมีหนี้สินต่างประเทศที่ต้องแบกรับกันไว้แต่ละคน
ขณะนี้กว่า ๗๐,๐๐๐ บาท

๒. สาเหตุวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น

การขาดดุลภายในและการขาดดุลภายนอก ซึ่งบ่ง
บอกอาการและขนาดอาการวิกฤตเศรษฐกิจไทยหรือปัญหา
การตกต่ำลงหรือเสื่อมทรุดลง (growth slow down)
ของเศรษฐกิจไทยดังที่ได้นำเสนอมาแล้วทั้งหมดข้างต้น ถือ
เป็นปัญหาตรงปลายเหตุที่ปรากฏออกมาให้เห็น ในส่วนนี้
เราจะมาดูว่า จริง ๆ แล้ววิกฤตเศรษฐกิจไทยที่เกิดขึ้นมา
จากสาเหตุอะไรแน่

๒.๑ วิกฤตเศรษฐกิจไทยเป็นภาวะปัญหาการ ตกต่ำลงของเศรษฐกิจ

การตกต่ำหรือเสื่อมทรุดลงของเศรษฐกิจไทย
ที่มีการกล่าวถึงกันหรืออธิบายกันออกมา โดยผ่านทางสื่อ
ต่าง ๆ กันทุกที่ทุกวัน ว่ามีสาเหตุมาจากเป็นต้นว่า เป็น
ภาวะเศรษฐกิจขาลงซึ่งเมื่อเติบโตในอัตราสูงอย่างต่อเนื่อง
มาหลายปีแล้ว ก็ต้องมีเวลาลดต่ำลงบ้างเป็นเรื่องธรรมดา
เมื่อลงจนถึงจุดต่ำที่สุดแล้วก็จะผงกหัวขึ้นเอง

มาจากการขาดความเชื่อถือต่อระบบสถาบันการ
เงินไทย การเมืองที่ไม่มั่นคงและการขาดความเชื่อมั่นต่อผู้
นำรัฐบาลและบรรดานักการเมือง อัตราดอกเบี้ยแพง การ
ขาดสภาพคล่องและการใช้จ่ายเกินตัวของคนไทย เป็นต้น

โดยเฉพาะต่างให้น้ำหนักกันมากกับสาเหตุ ๒
ประการ คือการขาดความเชื่อถือต่อสถาบันการเงินไทยและ
ความไม่เชื่อมั่นและไม่มั่นคงทางการเมือง จึงเห็นว่าถ้าเหตุ
สองประการนี้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ก็จะทำให้
ความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจไทยกลับคืนมา เงินทุนต่าง
ประเทศที่ยังไหลออกไปไม่หยุดก็จะไหลกลับเข้ามาตามเดิม

ทุกอย่างจะกลับคืนสู่ปกติ เงินบาทก็จะมีค่าแข็งขึ้น เพราะเศรษฐกิจไทยยังไม่ได้แย่อะไรมากนัก พื้นฐานยังดีอยู่มากที่จะก้าวต่อไป

๒.๒ การใช้จ่ายในการลงทุนลดลง

จริง ๆ แล้ววิกฤตเศรษฐกิจไทยที่เป็นภาวะการตกต่ำลงหรือเสื่อมทรุดลงของเศรษฐกิจคือ การที่เราไม่สามารถดำรงรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เคยอยู่ในอัตราสูง เป็นต้นว่าโดยเฉลี่ยร้อยละ ๘ ต่อปี เป็นเวลาสิบ ๆ ปีที่ผ่านมาต่อเนื่องต่อไปได้ (discontinuous)

สาเหตุหลักใหญ่ของสภาพการณ์วิกฤตเศรษฐกิจนี้อธิบายได้ความมาจากการใช้จ่ายในการลงทุน (Investment spendings) ที่ลดลงดังกล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะการใช้จ่ายในการลงทุนเอกชนลดลง หรือมีความต้องการในการลงทุน (Investment demand) ลดลง

การลงทุนแบ่งประเภทออกได้เป็นการลงทุนโดยอัตโนมัติ (autonomous investment) คือการลงทุนที่จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการค้นพบสิ่งประดิษฐ์ใหม่/ผลิตภัณฑ์ใหม่ (Innovation) ขึ้นมาได้ และการลงทุนโดยจูงใจ (Induced investment) ซึ่งการขยายการเจริญเติบโตของการลงทุนประเภทนี้จะขึ้นอยู่กับภาวะตลาดและการขยายตัวของตลาด (demand) ทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ

ตามประสบการณ์ที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเคยเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ (economic depression) กันมาครั้งแรกในปี ๑๙๓๐ ที่เรียกว่า "Great Depression" ในช่วงเวลาเศรษฐกิจตกต่ำนั้นแม้ว่าจะมีเงินมาก

และอัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่ก็ไม่มีใครอยากจะลงทุนเพราะไม่มีกิจการลงทุนใดที่จะแสวงหากำไรได้ เหตุเพราะภาวะตลาดไม่ดี มีการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจกันน้อย

การใช้จ่ายในการลงทุนเอกชนลดลงซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการตกต่ำของเศรษฐกิจไทยที่เผชิญกันอยู่ในเวลานี้ ก็มีส่วนเหมือนกับประสบการณ์ของโลกข้างต้น คือมีสาเหตุจากมองหากิจการลงทุนเพื่อแสวงหากำไรไม่ได้ สาเหตุหลักใหญ่มาจากเงื่อนไขด้านต้นทุน (cost conditions) มากกว่าด้านตลาด (demand conditions) ต้นทุนประกอบการทุกอย่างแพงเกินไป เกินกว่าที่จะดำเนินกิจการต่อไปได้ (costs over run)

เศรษฐกิจไทยกลายมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีต้นทุนสูง (High Cost Economy) ไปแล้วทุกอย่างราคาแพงไปหมด ค่าไฟแพง ค่าโทรศัพท์แพง ราคาเงินแพง ที่ดินแพง ราคาน้ำมันแพง ค่าทางด่วนแพง ค่าขนส่งแพง เงินเดือนผู้บริหารระดับสูงแพงและสินค้าและบริการทั่วไปแพง ขณะที่ประสิทธิภาพการผลิต ความสามารถในการผลิต คุณภาพปัจจัยการผลิตยังไม่ดี ทำให้ความได้เปรียบความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจในประเทศไทยลดลงไปอีก

ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงของประเทศซึ่งกระทบภาวะรายได้และการจ้างงานของประชาชนรวมทั้งเงินเฟ้อที่สูงขึ้นมาก ทำให้อำนาจซื้อของประชาชนตกต่ำลงไปมาก ภาวะตลาดในประเทศจึงไม่ดีและในขณะเดียวกันภาวะการส่งออกก็อยู่ในอาการย่ำแย่ ก็ยังทำให้การใช้จ่ายในการลงทุนลดลงต่อไป รวมทั้งการลดลงของการลงทุนจาก

ต่างประเทศ ซึ่งเดิมมีการขยายตัวสูงมาก ดังเช่นปี ๒๕๓๓ การขยายตัวของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ สูงถึงร้อยละ ๒๕ ขณะที่มาถึงปี ๒๕๓๗ ขยายตัวเพียงร้อยละ ๑ และจากตัวเลขการลดลงของการใช้จ่ายในการลงทุนในปีนี้ของประเทศพบว่าชะลอตัวลงอย่างรุนแรงมาก โดยมีการขยายตัวติดลบถึงกว่าร้อยละ ๑๐ เป็นตัวเลขติดลบครั้งแรกในรอบหลาย ๆ ปีที่ผ่านมา ปีที่แล้วก็ยังมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๗

การกลายเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีต้นทุนสูงและภาวะตลาดในประเทศและนอกประเทศของสินค้าไทยก็ไม่ได้ในที่สุดแล้วอาจเป็นสาเหตุให้ต่างประเทศที่เคยมีความคิดที่จะใช้ไทยเป็นฐานการผลิตสินค้าสำคัญหลายอย่าง เช่น อิเล็กทรอนิกส์ รถยนต์ อาจจะย้ายฐานการผลิตหนีไปตั้งในแหล่งอื่น ซึ่งมีทำเลที่ตั้งคู่แข่งขันของไทย เช่น จีน ประเทศในลาตินอเมริกา และยุโรปตะวันออก เป็นต้น

๒.๓ ต้นทุนจมและการสูญเสียเปล่าทางเศรษฐกิจ

ปัญหาต้นทุนสูงเกินกว่าจะดำเนินกิจการให้มีกำไรได้หรืออยู่รอดได้ หรือการกลายเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีต้นทุนสูงของเศรษฐกิจไทยข้างต้น มาจากการมีต้นทุนจม (sunk cost) และการสูญเสียเปล่าทางเศรษฐกิจ (Economic waste) เกิดขึ้น ทำให้เศรษฐกิจไทยเมื่อเปรียบเสมือนเรือได้จมลง

ปัญหาต้นทุนจมและการสูญเสียเปล่าทางเศรษฐกิจเป็นผลจากการบริหารเศรษฐกิจผิด (Mismanagement of the Economy) หรือเหมือนกันเรียกตามศัพท์เทคนิค

ของวิชาเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นปัญหาการจัดสรรทรัพยากรผิด (Misallocation of Resources)

จากการที่เศรษฐกิจไทยมีปัญหาโดยตลอดในเรื่องช่องว่างการค้าหรือช่องว่างเงินตราต่างประเทศจากการขาดดุลการค้า การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดดังกล่าวมา ทำให้มีการนำเข้าเงินทุนหรือเงินออมต่างประเทศทั้งโดยภาคเอกชนและภาครัฐบาล

ประเด็นที่ทำให้เกิดปัญหาก็คือ เงินออมในประเทศบวกเงินออมต่างประเทศที่นำเข้ามา ถูกจัดสรรไปลงทุนในกิจการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ทั้งสินค้าและบริการเอกชน (private goods and services) และสินค้าและบริการสาธารณะ (public goods and services) แล้วไม่สร้างให้เกิดรายได้ การจ้างงาน เงินออมในประเทศและเงินตราต่างประเทศอย่างถาวร (เพียงพอให้เกิดรายได้และการจ้างงานในปีที่มีการลงทุนเกิดขึ้นเท่านั้น) และเป็นการจัดสรรทรัพยากรผิดทั้งในแง่ความไม่มีประสิทธิภาพ (inefficiency) ของการใช้ทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากรไปลงทุนในกิจการที่ผิดและการจัดสรรทรัพยากรผิดเวลา (timing)

การใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพสะท้อนให้เห็นโดยฝีมือ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการผลิต ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของโรงงานในประเทศไทยยังทำได้ไม่ดี เป็นต้นว่า มีต้นทุนสูงผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตออกมาสู่ประเทศคู่แข่งขันไม่ได้ การผลิตทั้งในภาคเกษตรและภาคนอกเกษตรมักจะเป็นการขายการผลิตในเชิงปริมาณหรือการขายทุนมากกว่าการขายในเชิงคุณภาพ

ส่วนทรัพยากรทั้งของรัฐและเอกชนที่ถือว่าจัดสรรหรือใช้ไปลงทุนในกิจการที่ผิด เป็นปัญหาการตัดสินใจเลือกจัดสรรทรัพยากร เพื่อผสมผสานการลงทุนด้านต่างๆ ผสมผสานการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ (investment mix/product mix) ไม่เหมาะสม เป็นต้นว่า ใช้จ่ายเงินลงทุนจำนวนมหาศาลสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยหวังว่าจะทำให้มีการลงทุนเกิดขึ้นตามมา แต่แล้วความต้องการลงทุน (investment demand) ก็ไม่เกิดขึ้นดังที่หวัง กรุงเทพมีค่า (value) อะไรมากมายนักจึงได้ทุ่มทุนทุ่มทรัพยากรมหาศาลสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ เพื่อจะแก้ไขปัญหารถจากรในพื้นทีเท่าที่มีอยู่ (เช่น ลงทุนไป ๒ แสนล้านรถก็ยังติดเท่าเดิม) นอกจากนั้น อุตสาหกรรม เป็นต้นว่า ปิโตรเคมี อิเล็กทรอนิกส์ หรือแม้แต่อุตสาหกรรมรถยนต์ คนไทยมีทักษะ ความเชี่ยวชาญหรือความได้เปรียบอะไร ที่จะประกอบอาชีพทำมาหากินจากอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้

การจัดสรรทรัพยากรไปลงทุนที่ผิดเวลา คือ สิ่งต่างๆ ที่ได้ลงทุนสร้างกันไปแล้วทั้งของเอกชนและรัฐ แต่เวลาอีกหลายปีจึงอาจจะมีรายได้เกิดขึ้น เช่น บ้าน สำนักงาน โรงงาน ท่าเรือ นิคมอุตสาหกรรม และอื่น ๆ อีกมาก ถ้ายังไม่มีใครมาใช้ ไม่มีใครมาซื้อหรือเช่าทำธุรกิจอะไรก็ยังไม่มียาได้เกิดขึ้น แต่สิ่งเหล่านี้มีค่าเสื่อมราคาเกิดขึ้นซึ่งถือเป็นการบริโภค หรือค่าใช้จ่ายอันเป็นที่มาของต้นทุนจมหรือการสูญเสียไปทางเศรษฐกิจ

วิกฤตเศรษฐกิจไทยจึงเป็นปัญหาโครงสร้าง/ปัญหารากฐาน (Structural/Fundamental Problems) จาก

การจัดสรรทรัพยากรผิดดังอธิบายมาข้างต้น ดังนั้นการอธิบายวิกฤตเศรษฐกิจไทยที่เกิดขึ้น จึงต้องใช้แบบจำลองการเจริญเติบโต (Growth model) ว่าการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา เราใช้ทรัพยากรของประเทศทั้งที่มีเองสร้างขึ้นได้เองในประเทศและที่นำเข้ามาจากต่างประเทศในทุกภาคเศรษฐกิจ ในทุกตลาดทั้งตลาดผลิตผล ตลาดเงิน และตลาดแรงงานกันไปอย่างไร ไปทำอะไร ทำอย่างไร ทำไปได้ผลดีที่ทำให้บรรลุเป้าประสงค์เศรษฐกิจระยะยาวอันพึงประสงค์หรือไม่

ไม่ใช่เป็นปัญหาระยะสั้น/ชั่วคราว (Short run/temporary problems) ที่เศรษฐกิจตกต่ำ เหตุมาจากภาวะตลาดไม่ดี หรือการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจมีไม่เพียงพอ (Deficient aggregate demand) ซึ่งอธิบายสถานการณ์ปัญหาได้โดยใช้แบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค (Keynesian Macroeconomic Model) และแก้ไขปัญหโดยใช้นโยบายการบริหารอุปสงค์ (Demand-management policy) คือ เครื่องมือนโยบายการเงินและการคลัง (Monetary and fiscal instruments) ดังที่พยายามใช้กันอย่างมากอยู่ในเวลานี้ แล้วจะให้บังเกิดผลต่อการเยียวยาวิกฤตเศรษฐกิจไทยได้อย่างไร

๓. แนวทางการแก้ไขปัญห

๓.๑ การปรับปรุงการจัดสรรทรัพยากรใหม่

(๑) ยุติการใช้ทรัพยากรทั้งของรัฐและเอกชนไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (unproductive) เป็นต้นว่า การเอาเงินไปอุ้มธุรกิจเสีย ธุรกิจเน่าหรือผู้ผลิต ธุรกิจที่ไม่

มีประสิทธิภาพจะสร้างให้เกิดความเสียหายต่อไป การยัง
อนุวัติงบประมาณให้กับโครงการก่อสร้างสิ่งกายภาพของรัฐ
ที่จะไม่ก่อให้เกิดรายได้ อันใด หรือการยังปล่อยสินเชื่อแก่
ธุรกิจและบุคคลที่เป็นพวกพ้อง (Connected Leending)
หรือแก่กิจการที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงิน

(๒) การปรับราคาสัมพัทธ์ (Relative Prices)
ของสินค้าและบริการ ซึ่งทุกอย่างแพงเกินไป แพงเกินจริง
แพงผิดปกติ (Prices not right) เพราะราคาถูกบิด
เบือน (Distorted) ราคาของสิ่งต่าง ๆ ในประเทศไทยจึง
ไม่อาจสะท้อนความหายากของทรัพยากร (scarcity of
resources) ทำให้ราคาไม่อาจเป็นกลไกหรือสัญญาณ
(Signal) ช่วยในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อผลิต
สินค้าและบริการต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
(efficiently) ประหยัด (Economically) และบังเกิด
ประสิทธิผล (Effectively) สูงสุด อันเป็นที่มาของปัญหา
การจัดสรรทรัพยากรผิดหรือปัญหาต้นทุนสูงเกินกว่าจะดำเนิน
กิจการต่อไปได้

ราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ ดังข้างต้นที่แพง
มาก มาจากต้นทุนปัจจัยการผลิตแพง การปล่อยให้ราคา
ปัจจัยการผลิต (inputs or factors of production)
ต่าง ๆ แพง (ที่ทำได้โดยการขยายเงิน) ราคาที่ดินแพง
ราคาหุ้นแพง ราคาเงินทุนหรืออัตราดอกเบี้ยแพง แต่กลับ
กดราคาค่าจ้างและเงินเดือนของคนทำงาน

เมื่อปล่อยให้ราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ แพง
หรือปล่อยให้เงินเฟ้อ (เพราะปล่อยให้ต้นทุนปัจจัยการผลิต
ต่าง ๆ แพง) จึงต้องแก้ปัญหาโดยการปรับราคาสินค้าต่าง ๆ

กันใหม่ทั้งในตลาด ปัจจัยการผลิตและตามมามากด้วยในตลาด
สินค้าให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เป็นทางหนึ่งที่จะทำให้
การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปในทางที่ถูกต้องมากขึ้น

(๓) การเกิดต้นทุนจมและการสูญเสียทาง
เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลจากปัญหาการจัดสรรทรัพยากรผิด
ใครมีส่วนร่วมกันทำให้เกิดขึ้น ใครเป็นผู้ได้รับความเสียหาย
เราๆ เราะบุกันออกมาได้หรือยัง และใครมีส่วนต้องรับ
ผิดชอบต้นทุนความเสียหายจากความผิดพลาดบกพร่อง
ที่เกิดขึ้น เป็นต้นว่า ใครเป็นผู้ก่อหนี้ต่างประเทศ ใครเป็น
ผู้ต้องรับผิดชอบกรณีการจัดสรรทรัพยากรผิดแน่นอน
ว่าต้องเป็นผู้นั่งอยู่ในตำแหน่งมีอำนาจในการตัดสินใจ
(Decision-making) ในเรื่องดังกล่าวทั้งที่อยู่ภาครัฐบาล
และเอกชน

ในสถานการณ์ปัจจุบันภายใต้โลกยุคโลกาภิวัตน์
ซึ่งแต่ละเศรษฐกิจจะมีความขึ้นอยู่ต่อกันและกัน (Inter-
dependence) มาก การพังลงของเศรษฐกิจหนึ่งจะกระ
ทบต่อเศรษฐกิจอื่นต่อไป ดังนั้นการที่เรือเราจม เราจะ
ลอยเรือของเราขึ้น ทางหนึ่งที่ทำได้นอกเหนือจากการเข้า
โปรแกรมไอเอ็มเอฟก็คือ การขอความช่วยเหลือจากต่าง
ประเทศ (โดยเฉพาะจากประเทศและเอกชนต่างประเทศที่
เกี่ยวข้องกับเราไม่ว่าจะเป็นฐานะเป็นเจ้าหนี้ ผู้ลงทุนใน
ประเทศ คู่ค้าและคู่ลงทุนของเรา)

แต่การที่จะได้รับความร่วมมือในการช่วยแก้ไข
ปัญหา (รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากผู้คนของ
เราเอง) รัฐบาลหรือผู้นำในการแก้ไขปัญหาคงมีวิสัยทัศน์
มาจากความบกพร่องอะไรของเรา และปวาราณนาตนเองว่า

จะทำอะไรที่จะแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาของเราได้ และบรรลุความสำเร็จในการแก้ไขปัญหานั้นได้จริง ๆ

(๔) ต่อมาก็อาจจะต้องมาคิดว่า จะหารายได้จากสิ่งซึ่งเป็นต้นทุนจมและการสูญเสียทางเศรษฐกิจ หรือกำลังการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วจากที่ได้ลงทุนไปแล้วทั้งของรัฐและเอกชน จะทำอะไรได้บ้างที่จะต้องรีบทำ มีอะไรบางอย่างจะสร้างรายได้หรือก็คือการที่จะต้องหาช่องทางใช้ทรัพยากรใหม่ของรัฐและเอกชนเพื่อให้เกิดรายได้

ต้องหาทางที่จะใช้จ่ายที่จะทำให้เกิดรายได้สำหรับอุตสาหกรรมหรือกิจการที่พอจะมีเหลืออยู่บ้าง กิจการที่พอจะเป็นไปได้ ถ้าค้นหาค้นเจอแล้ว ก็เคลื่อนย้ายทรัพยากรในประเทศเดิมที่ จึงเป็นเรื่องต้องหาทางใช้จ่าย ไม่ใช่หยุดการใช้จ่ายไปเลย จะทำให้ยังอาจต้องอดตายกันมากขึ้น

(๕) นอกจากนั้นก็ต้องรับหากิจการลงทุนใหม่ โอกาสการลงทุนใหม่ (new investment demand/new investment opportunities) ที่จะเป็นแหล่งสร้างรายได้ การจ้างงาน เงินออมภายในประเทศและเงินตราต่างประเทศ ซึ่งภาวะเหล่านี้ของประเทศได้รับผลกระทบหนักหรือเป็นปัญหามากในช่วงวิกฤตการณ์ ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไปและสร้างความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นได้

แน่นอนว่าจะต้องเป็นโอกาสใหม่ ความเป็นไปได้ใหม่ ในแง่ที่ว่าคนไทย องค์กรไทย บริษัทไทยและประเทศไทยโดยรวมเก่งอะไร มีทักษะ ความเชี่ยวชาญและความได้

เปรียบอะไรที่เราจะประกอบอาชีพทำมาหากินให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้ และตามโอกาสโลกที่เปิดให้

๓.๒ ปัจจัยความสำเร็จ (Critical Success Factors)

(๑) หาทางดูว่าจะจัดการอย่างไรที่จะให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหามาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ดังกล่าวนำแล้วข้างต้น) ถ้าทำตรงนั้นกันไม่ได้ ก็แก้ไขปัญหามาสำเร็จ ซึ่งสิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับปัจจัย เป็นต้นว่า ความเป็นผู้นำ (leadership) การมีวิสัยทัศน์และมองเห็นภารกิจร่วมกัน (shared vision and mission)

(๒) การมีทักษะความเชี่ยวชาญในการบริหาร และการจัดการ (management skill) และทักษะอื่นทุกอย่าง (skills) ที่จะต้องสร้างจะต้องพัฒนากันขึ้น

(๓) ทุกอย่างจะเกิดขึ้นได้ต้องทำด้วยจิตสำนึกที่ถูกต้อง (right spirit) ทำกันผิดจากที่พึงจะเป็น (wrong spirit) ก็เกิดขึ้นไม่ได้

๓.๓ การบริหารเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญห และการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm Shift)

(๑) เบื้องแรกผู้นำต้องมีความสามารถในการบริหาร ผู้นำจะต้องรู้จริงว่าปัญหาที่เราเผชิญคือปัญหาอะไร เกิดจากอะไร ปัญหาจะแก้ไขได้อย่างไร และลงมือแก้ไขปัญหามาที่รู้ได้ ซึ่งจะทำให้คนอื่นทำให้ประชาชนมองเห็น คล้อยตาม เกิดความเชื่อถือศรัทธา และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามาและเปลี่ยนแปลงบ้านเมือง

(๒) ให้ความรับผิดชอบต่อผู้คนหรือต่อประชา

ชนมากขึ้น (give back work to people) ควรสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างและพัฒนาผู้นำจากข้างล่าง (Bottom Up Development Approach) แทนการพัฒนาผู้นำจากข้างบน (Top Down Development Approach) ดังเช่นเดิม

(๓) ทุกคนต้องกลับไปอยู่ที่ ก ข ค หรือจุดเริ่มต้นกันใหม่ (Go Back to the Basics) คือคนไทย องค์กรไทย บริษัทไทย หรือประเทศไทยโดยรวมเก่งอะไร เรามีทักษะ ฝีมือ ความเชี่ยวชาญ ความได้เปรียบอะไรที่จะทำมาหากินกันต่อไปได้

ดังนั้น เมื่อยังจับต้นชนปลายปัญหากันยังไม่ถูก ยังไม่ได้นั่งตั้งสติอธิบายกันออกมาให้ได้จริง ๆ ว่าบ้านเมืองมีปัญหาอะไร วิฤตเศรษฐกิจไทยเป็นปัญหาอะไร แล้วก็วิ่งไปแก้ปัญหากันเลย ความพยายามและทรัพยากรมากมายที่ใช้ไปกับการนี้ อาจจะสูญเปล่าอีก มองไม่เห็นว่าจะบังเกิดผลสำเร็จขึ้นได้อย่างไร (Chasing the wind) แต่ปัญหาก็คงจะไม่หยุดใคร่ใคร่ ถึงวันนั้นทุกอย่างอาจจะสายเกินแก้ ในที่สุดก็อาจจะพังลง (Collapse) ตามธรรมชาติ เพื่อสร้างกันขึ้นใหม่ (reconstruction)

